

Tomaž Pavlin

“PRI NAS JE TA PANOGA SPORTA ŠE DOCELA NEZNANA”

Šport, najsi bo to sociološki fenomen druge polovice 19. in 20. stoletja ali pa nova kulturna vrednota, je dobil svoje obeležje tudi v slovenskem zgodovinopisju. Resda skromno in prevečkrat laično, pa vendar imamo zahvaljujoč pokojnemu Dragu Stepišniku na enem mestu zbran “oris”¹ športnega razvoja ali razmaha do leta 1960. Kot je v uvodu svojega dela zapisal, je to “prvo tovrstno delo pri nas”, upa pa, “da bo lahko rabilo tudi kot osnova za nadaljnja raziskovanja te strani naše kulturne preteklosti”.

Zadnje velja kot pribito, kot tudi velja, da se je (z)motiti človeško in da novi čas prinaša nove poglede in nova spoznanja:

“Ljubljanka zibelka veslanja”²

Najprej moramo pojasniti ustanovitveno zmedo v zvezi z ustanovitvijo Ljubljanskega veslaškega kluba, ki je sicer športni klub sedanjosti in domuje ob Ljubljanci, na mestu in v istih prostorih,

kjer je ‘nekoč’ domoval Ljubljanski športni klub. Če bi veljalo, da je to en in isti klub, potem je le-ta v svoji zgodovini menjal športno-nacionalne nadorganizacije in politične okvire ter preživel tudi dve svetovni vojni in lokalno vojno. Nenazadnje je to tudi eden redkih ljubljanskih športnih klubov (ob tem moramo upoštevati zgodovinsko različnost med telovadnimi “društvi” in športnimi “klubi”) iz časa pred prvo svetovno vojno, ki ima svoj domicil na istem mestu, kot so ga postavili njegovi začetniki – ob Ljubljanci, kar kaže na kontinuirano delovanje ne glede na spreminjanje imena. Torej velja, da se je vse skupaj začelo z Ljubljanskim športnim klubom (dalje LSK – kratic ne smemo mešati z leta 1928 ustanovljenim Ljubljanskim smučarskim klubom).

D. Stepišnik je datiral ustanovitev LSK v leto 1906,³ Jernej Šušteršič pa v l. 1908⁴. Žal noben od avtorjev ne navaja vira podatkov, zato ne moremo preveriti njunih podatkov. Pač pa je v Arhivu Slovenije ohranjen klubski pravilnik⁵, v ljubljanskem mestnem arhivu pa Zapisnik tajniških sej med leti 1907-1913, vključno s pravilnikom⁶, ki pričajo, da je bil LSK “ustanovljen iz idealnih športnih nagi-

¹ Drago Stepišnik, *Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem, Ljubljana, DZS, 1968.*

² 21. 9. 1998 je bil na športnih straneh *Dela* (in podobno tudi *Dnevnik*) objavljen članek z naslovom *Ljubljanka zibelka veslanja*, v katerem je novinar B.Š. predstavil kronologijo Ljubljanskega veslaškega kluba, ki da ima korenine še v času Avstro-Ogrske. Avtor pravi, da je izmed več obstoječih ustanovitvenih letnic, izbral leto 1908, tako da so v l. 1998 praznovali častitljiv devetdeseti rojstni dan.

³ D. Stepišnik, n.d., str. 138.

⁴ Jernej Šušteršič, *Ljubljanka zibelka veslanja, Delo, 19. 12. 1983.*

⁵ Arhiv Republike Slovenije (dalje AS), društveni pravilnik (dalje d.p.) 8169.

⁶ Zgodovinski arhiv Ljubljana (dalje ZAL), Gradivo Ljubljanski športni klub (dalje LSK).

Krst četverca na Ljubljani, začetek 20. let

bov mladih slovenskih intelektualcev”⁷ konec leta 1907 in imel prvo sejo klubskega odbora 16. 12. 1907.

“S tem je bil dejansko položen temelj prvemu slovenskemu sportnemu klubu⁸, čigar pravila pa so bila potrjena zaradi traktiranih napetosti⁹ med Nemci in Slovenci od c. kr. deželnega predsedstva za Kranjsko šele 17. 1. 1909, ko je bil za c. kr. deželnega predsednika grof Chorinsky”, je zapisano v ohranjenem kronološkem zapisu o LSK.¹⁰

⁷ Med ustanovitelji, mladimi slovenskimi intelektualci, so bili: Matko Preloušek, Franc Pavlin, Viktor Zupanc, Ivan Malenšek, Ivan Kenda, dr. Praunsets, August Reich, Ciril Pavlin, dr. Brett, Franc Zupan, Stanko Jenčič, Viktor Skaberne, Žiga Vodusek idr. (glej ZAL, LSK, tehnična enota 1, arhivska enota 4).

⁸ To velja seveda zgolj za Kranjsko. Športno zgodovinsko pisje šteje kot prvo slovensko športno društvo Športni klub Maribor, ustanovljen leta 1900 (glej D. Stepišnik, n.d., str. 137; faksimile potrjenih pravil iz leta 1900, v: Mariborsko športno društvo Branik 1900-1990, Maribor 1990).

⁹ Verjetno je bila storjena tipkarska napaka in je bilo mišljeno takratnih napetosti. Neznani pisec klubskega historjata je moral imeti v mislih tragične protinemške demonstracije leta 1908.

¹⁰ ZAL, LSK, 1/ 4.

Medtem ko so oblasti potrjevale pravila¹¹, je klub že deloval. Klubski odbor se je sestel na 13 sejah, urejal športno infrastrukturo in obravnaval perečo problematiko financ, kajti denar je tudi tedaj bil sveta vladar.

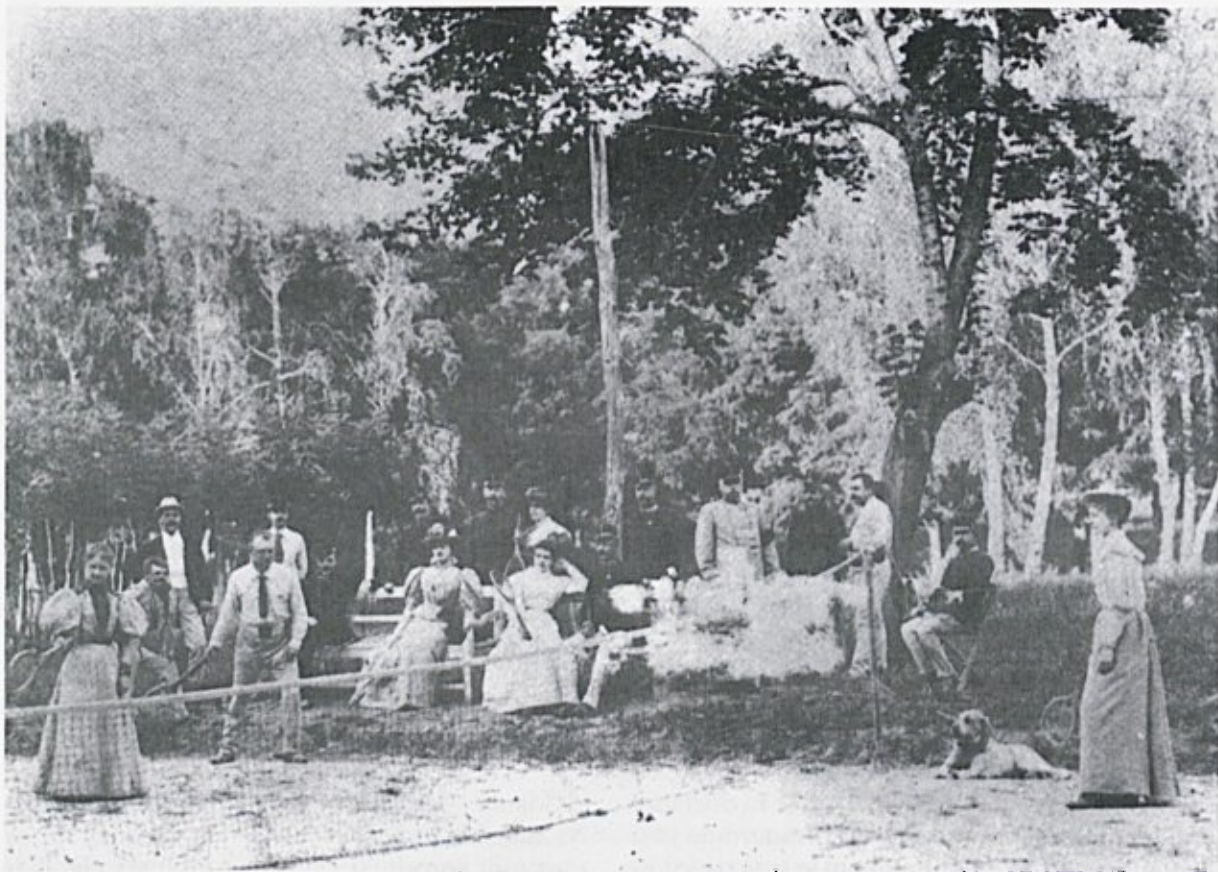
LSK-jevci so v klubskih pravilih določili, da bodo poslovali v slovenskem jeziku in določilo so vestno izpolnjevali. Namen društva je bil precej širok, namreč “gojiti vse športe”, čeprav so med njimi dodatno izpostavili “zimske športe, kakor sankanje, drsanje, ski itd.”¹². Klubska barva je bila belo-modra z modro zvezdo, ki so jo ohranili tudi po opozorilu, da je modra zvezda “laški znak”.¹³

Obstaja pa podatek, v strokovni literaturi doslej nezabeležen, da je bil že leta 1900 v Ljubljani ustanovljen Laibacher Sportverein, ki je bil leta 1909

¹¹ ZAL, LSK, 1/ 1; ohranjena pravila so datirana s 17. 1. 1909.

¹² ZAL, LSK, 1/ 1. Glede na to, da Rudolf Badjura še ni spisal smučarske terminologije, so za smučanje uporabili tedaj v Evropi uveljavljeni termin “ski”. Termin “ski” so uporabljali tudi člani zagrebškega HAŠK-a, ki so v začetku leta 1912 povabili LSK na “ski vožnjo”.

¹³ ZAL, LSK, 1/ 2: zapisnik sej 1907-1913.

Tenis – priljubljeno razvedrilo oficirskih družin

“ausgeloest” oz. opuščen.¹⁴ V letu 1907, letu ustanovitve LSK, sta klubu predsedovala dr. Hans Janesch in Adolf Kordin.¹⁵ Ali je bil morda to predhodnik LSK in je bil leta 1907 poslovenjen, tako da so temu primerno poslovenili pravilnik in ime ter zatem čakali na pravno formalno potrditev tega dejanja, ali pa sta to bila dva različna kluba, nemški in slovenski? Presenetljivo je namreč časovno sovpadanje opustitve enega kluba in pravno formalne potrditve drugega. Če pa bi veljalo, da sta bila to različna kluba, je presenetljivo, glede na ljubljansko društveno življenje in prakso imenovanja nemških in slovenskih društev¹⁶, da sta ime-

la kluba tako podobno ime. Razlika je pač zgolj v uporabi terminov Verein oz. klub. Tako Nemci kot Slovenci so uporabljali dve terminološki oznaki za društvo: Verein – društvo in club – klub. Razlikovanje je vezano na prodor športnih dejavnosti v naše okolje, tako so društva, ki so kot torišče svojega dela prevzemala športno dejavnost kot nogomet, atletiko, veslanje ipd., večinoma uporabljala termin klub, ki izhaja iz angleškega club (od koder tudi izhajajo omenjeni športi in termin sport sam), medtem ko so npr. vsa telovadna društva, tako nemška kot slovenska, ostajala pri terminu društvo. Kakorkoli že, vsakršno ugibanje je brez nadaljnje študije brezpredmetno.

Ko smo torej razrešili problematiko ‘ustanovitvene zmede’, nam preostane le še, da polemiziramo o vlogi LSK v ljubljanskem športnem življenju. Ponovno se moramo navezati na pisanje D. Stepišnika in izraziti antitezo k njegovemu mnenju, da LSK v ljubljanskem športnem življenju ni odigral vidnejše vloge, ker je gojil šport izključno v družabno-zabavnem smislu. To še posebej velja glede množičnosti. Poleg tega Stepišnik označuje LSK kot “ekskluzivnega”, ker so “sprejemali vanj samo člane, ki so lahko prispevali razmeroma ve-

¹⁴ AS, d.p. 891.

¹⁵ ZAL, Adresar Ljubljane 1907.

¹⁶ Od srede 19. stoletja do začetka prve svetovne vojne je bilo v Ljubljani ustanovljenih čez 20 telovadnih, plavinskih in športnih društev, l. 1912 pa še šahovski klub. Prav tako so v okviru dveh kulturnih društev organizirano gojili kegljanje. Društva, ki so bila lahko samostojna, ali deli drugih “prosvetno-kulturnih-socialnih” ipd. društev oz. zvez, so se razen po dejavnosti ločevala po narodni pripadnosti članstva, torej na slovenska in nemška, medtem ko se je med telovadnimi organizacijami izvršila tudi delitev po vzoru na notranjo slovensko politično polarizacijo. Različnost so izpovedovali z imeni društev in največkrat še v členu o razpustitvi društva.

like letne prispevke za vzdrževanje klubovih športnih naprav".¹⁷ Boris Rozman povzema Stepišnikovo mnenje in še zaostri tezo, češ da je bil klub izključno družabno-zabavnega pomena in da v ljubljanskem športnem življenju ni pomenil veliko.¹⁸

Ne moremo se znebiti vtisa, da so oznake presplošne in pavšalne. Kakšen pa naj bi sploh bil kriterij za množičnost: sto ali tisoč članov ali morda nekaj vmes? Ali pa je mišljen proces širjenja novih športov v kranjski oz. slovenski prostor in bi v tem oziru LSK odigral vlogo matice, podobno, kot jo je Ilirija v nogometu?

Nazadnje lahko ugotovimo, da je LSK skušal širiti veslanje že pred prvo vojno izven Ljubljane na Bled. Tamkaj je bil organiziran športni klub, ki so ga najverjetneje ustanovili na pobudo LSK, saj so bila pravila blejskega kluba iz leta 1909 prepis pravil LSK, le ime LSK je bilo prečrtano, nadpisano pa Blejski športni klub.¹⁹

Prav tako so se v LSK zavedali problematike naraščaja oz. dejstva, da je za delovanje in obstanek kluba potreben podmladek in kontinuirano včlanjevanje novincev. Potemtakem je teza o ekskluzivnosti vprašljiva. Zlasti, če se nanaša na zaprto organiziran klub, npr. klub elitnega ali snobovskega tipa.

Res pa je, da so se v LSK lotili športov, ki so bili vse prej kot poceni in primerni za množičnost in so bili zaradi tega že sami po sebi ekskluzivni. Čolnarstvo je bilo resda tradicija Ljubljančanov, vendar ne čolnarstvo angleškega tipa, torej veslanje s specialnimi čolni. Tudi sankanje je bilo pozimi priljubljeno, pa vendar to ni bilo sankastvo izključno s športnimi sanmi, tipa "bobsleigh" ali danes skrajšano bob, ki se je izvajalo na posebej zato prirejeni progi. Nenazadnje je mogoče razmišljati tudi o tenisu, ki ga je še dolgo v tem stoletju spremljal pridevnik "gosposki" oz. "beli" šport. V tem primeru se seveda lahko delno strinjamo s Stepišnikom, vendar je po našem mišljenju neobjektivno uporabiti izraz "ekskluzivnost" kot meri-

lo za ovrednotenje kluba. To moremo utemeljiti z naslednjim:

Ko govorimo o številu članstva, moramo povedati, da je bilo le-to sprva resda skromno, se je pa povečevalo, zlasti v letu 1909, tako da je na občnem zboru v začetku leta 1910 tajnik poročal o 121 članih, bilo pa jih je tudi že 138. Naslednje leto je klub štel 120 članov, torej je bil upad minimalen, leta 1912 je štel 111 članov, medtem ko za leti 1913 in 1914 ni podatkov.²⁰

Klubsko članstvo je preko leta gojilo veslanje in tenis, pozimi pa sankanje, v letu 1911 pa sta se uveljavila še plavanje in skoki v vodo (potem ko so naročili skakalno desko). Temu primerno so že kmalu predvideli upravno reorganizacijo oz. decentralizacijo; za veslanje in tenis so predvideli določeno notranjo samostojnost, marca 1908 formirali "tenis-odsek", maja istega leta pa še "veslarski odsek" (veslačev je bilo v začetku leta 1911 39, tenisačev pa 32). Navzven je klub, in torej tudi oba odseka, zastopal in vodil klubski odbor.²¹

Gojenje športa ni bilo omejeno zgolj na članstvo. Na klubskih prostorih so se lahko ukvarjali s športom tudi sorodniki članov, "rodbinski člani" in nečlani oz. "po članih vpeljeni gosti"; zadnji so plačevali višje prispevke. Vendar je imela takšna praksa, predvsem v tenisu, negativne posledice, saj so nekateri vstopali v klub le za dobo teniške sezone in zato je "odbor" sprejel sklep, da "članov, ki vstopajo v klub le za dobo tenis sezone, se v bodoče sploh ne sprejme". Odbor se je tega sklepa držal in nekatere prijave novih članov zavrnil.²²

Ker je bil klub ustanovljen na prehodu iz jeseni v zimo, so se člani najprej posvetili sankanju. Dejstvo, da je izposojanje sank bilo prepuščeno članu, g. Kendi, lastniku restavracije, ki je istočasno, in to brezplačno, odstopil prostor za garderobo v svojem paviljonu, nas napeljuje na misel, da je bilo lastnikov sank manj kot sankanja željnih mladih ljubljanskih intelektualcev.

Sankališče je bilo urejeno v Tivoliju in odbor je sestavil "sankalni red", ki je določal, da je sankanje "dopustno samo s športnimi sankami", da je dostop na start dovoljen le izven proge, da se smejo spuščati v presledkih pol minute, da se sme prehitevati zgolj na posameznih mestih, da

¹⁷ D. Stepišnik, n.d., 138.

¹⁸ Boris Rozman, *Športni klub Ilirija v Ljubljani do prve svetovne vojne*, Zbornik ob 90-letnici ZAL, str. 141-149, 1988.

¹⁹ AS, d.p. 1656. *Veslaške prireditve na Bledu sicer niso bile ravno produkt LSK. Božo Benedik z Bleda, dolgoletni član odbora tradicionalne blejske regate, namreč hrani srebrno plaketo iz leta 1905, ki je bila nagrada za drugo mesto "interne regate" na Bledu.*

²⁰ ZAL, LSK, 1/ 2.

²¹ Prav tam.

²² Prav tam.

Sankanje v Bohinjski Bistrici pred prvo svetovno vojno

se je treba "po zaustavitvi" takoj umakniti s proge oz. "ako da sankalec z roko znamenje, mora za njim vozeči hitrost zmanjšati, eventuelno tudi zaustaviti", in da v "slučaju nezgode je vsak sankalec zavezan izstopiti in pomagati". Odbor je predvidel tudi možnost nezgod, zato so sklenili, da se v Švicariji pripravi "ročna lekarna". Prav tako je bilo treba sankališče vzdrževati in so razmišljali o "nastavitvi sluge", medtem ko so bili klubski člani redarji.

Sankanje so hoteli širiti tudi izven Ljubljane, zlasti po izgradnji bohinjskega predora v Bohinjsko Bistrico, kakor je razvidno iz sklepa odbora marca 1908, da vloži "prošnjo na ministrstvo javnih del za zgraditev sankališča v Ljubljani in propagiranje zimskega sporta v Bohinjski Bistrici".²³

Tenisirali so LSK-jevci na "dirkališču", današnjem Letnem telovadišču nasproti Narodne galerije. V ta namen je LSK sklenil spomladi 1908 najemno pogodbo z Ljubljanskim Sokolom o najemu dveh igrišč, ki jo je iz leta v leto podaljševal. Tudi za tenis je bil pripravljen "red", določena igralna sezona in nastavljen sluga.²⁴

Medtem, ko so problem igranja tenisa hitro rešili, se je odbor v teku leta 1908 posvetil reševanju prostorskega problema veslačev in ureditvi čolnarne ob izlivu Malega grabna v Ljublanico. Tu so predvideli in uredili tudi "solčne kopeli in verande". Stroški gradnje so bili visoki in domisljivi, kako do denarja, tudi nekaj. V letu 1908 so se domislili rešitve, da člani plačajo večjo članarino, zlasti veslači, oz. da klub pridobi menico, za katero jamčijo člani, klub pa da garancijo za odplačevanje. Ali se je ta predlog izvrševal ali ne, iz zapisnikov ni razvidno, pač pa je odbor na seji februarja 1909 odločil, da bodo "za pokritje stavbnih stroškov namenili ves prebitek društvenega dohodka po odbitku tekočih stroškov". "Prebitka" ni moglo biti veliko, saj je bilo odplačevanje stroškov gradnje čolnarne na tekočem redu še v naslednjih letih.²⁵

Kljub vsemu se je lahko LSK na prvem rednem občnem zboru v letu 1909 pohvalil, da premore sankališče in čolnarno, medtem ko teniški igrišči najame na dirkališču.²⁶

²³ Prav tam; v Bohinjski Bistrici je bila v športno-turistične namene urejena sankajska proga Belvedere.

²⁴ Prav tam.

²⁵ Prav tam.

²⁶ Prav tam.

Drslci na Blejskem jezeru

Čolnarno so člani želeli napraviti domačo in prijetno in so ob njej zasadili kostanje in vrbe, zgradili splav in uredili dohod na splav, odkoder so splavljali čolne v Ljubljano. Uredili so tudi provizorično letno pristanišče za "izletne" čolne, kajti klubsko "veslarstvo" ni bilo omejeno le na veslanje z "dirkalnimi čolni", t.j. tekmovalnimi čolni z enim, dvema ali več sedeži, z enojnimi ali dvojnimi vesli oz. kot so jih v žargonu imenovali "enojka", "dvojka" ali "štirica". Medtem ko so manjše tekmovalne čolne nabavljali člani sami in so v tem primeru plačevali le manjši prispevek za čolnarno, se je "odbor" marca 1911 odločil za "nabavo štirice Donau od dunajskega kluba Austria" (rabljen čoln, op.p.).²⁷ Eden od članov, g. Berthold, pa si je priskrbel tudi manjšo jadrnico in klub mu je v pristanu odmeril manjši prostor, ki si ga je moral član ograditi na lastne stroške.²⁸

Klubska čolnarna je bila, ob finančnem nadomestilu, odprta članom drugih društev, kot npr. "ferialcem" društva Sava. Le-tem je bil LSK pripravljen prepustiti prostor za čoln, "če vstopi

vsak veslač v sportni klub in pod pogojem, da plačata vsaj 2 veslača mesečni prispevek za čolnarno po 3 K".²⁹

Športno veslanje je vzbudilo zanimanje ravnateljstva I. državne gimnazije, koder je deloval dr. Fran Tominšek, športni navdušenec in član Slovenskega planinskega društva. LSK je leta 1910 prejel njegov dopis, da pripravlja ustanovitev gimnazijskega veslaškega odseka s pomočjo subvencije "naučnega ministrstva", ki bi krila nabavo čolna. Načelno jih je spraševal, v kakšni obliki in pod kakšnimi pogoji bi pri projektu sodelovali in dovolili sprejem gimnazijskega čolna v čolnarno. Seveda je takoj sledil pozitiven odgovor LSK, v njem pa sta bila izpostavljena pogoja, da imajo dijaki vstop le pod vodstvom profesorja, ki vodi "veslarski odsek" ob tem pa si LSK pridržuje strokovno vodstvo veslanja. Po mletju mlinskih "naučnih" koles in nadaljnjem konkretiziranju oblik sodelovanja (eden od nadaljnjih pogojev je bil, da "vsak dijak mora dokazati, da je izurjen plavalec"), so v začetku leta 1912 prejeli obvestilo o dovoljenju "naučnega ministrstva, da smejo gim-

²⁷ Prav tam.

²⁸ Prav tam.

²⁹ Prav tam.

nazijci pod nadzorstvom športnega kluba prirejata ti veslarske vaje". Le-te so prevzeli klubski člani, "veslarski vežbatelji".³⁰

LSK-jevci, ki so z doslej opisano dejavnostjo uvajali v mestni kulturni utrip nova športa - veslanje in sankanje - ter tako širili rekreativno ponudbo, le-te niso več ohranjali na nivoju rekreativne vadbe³¹, pač pa so se preizkusili na tekmah. O domačih ali klubskih internih tekmah sicer ni zapiskov, so pa zato prejeli nekaj povabil. Maja 1911 je prispelo vabilo I. Češky Lawn - Tenis kluba na mednarodni teniški turnir, medtem ko jih je na veslaško regato vabila praška Slavija. Žal ohranjeni zapisnik sej beleži le opombo, da sta odgovora odposlana, ni pa navedena vsebina in bi morebitno udeležbo morali preveriti v češkem časopisju.³²

Vemo pa, da so se člani LSK udeležili "plavalne dirke" avgusta leta 1911 na Bledu, ki jo moremo šteti kot prvo plavalno tekmo na Slovenskem. Organizator je bila avstrijska veslaška zveza, LSK pa je sodeloval tako pri organizaciji oz. tehnični izvedbi "dirke", kot v tekmovalnem delu s svojimi plavalci. "Dirko" so označili "mednarodna", pa ne zato, ker bi bili nastopajoči iz različnih držav, pač pa, ker so nastopili predstavniki različnih narodnosti Avstro-Ogrske. Prijavljeni so bili tekmovalci iz Prage, Zagreba, Trsta, Opatije, Gradca, Bleda, Ljubljane in ljubljanskega vojaštva.³³

Podatek o nastopu plavalcev LSK je pomemben, ker odkriva novo plat plavalnega športa na Slovenskem, namreč, da so v Ljubljani plavanje gojili kot šport že pred prvo vojno.³⁴ Na občnem zboru v začetku leta 1912 je tajnik LSK celo poudaril, da se je v letu 1911 plavanje še "posebej gojilo" in da so se udeležili tekme na Bledu. Ko so nabavili še skakalno desko, se je plavalna ponudba še razširila.³⁵ Tako so razumljivi uspehi ljubljanskih skakalcev v vodo po prvi vojni, ko so bili med najboljšimi v novi državi, pa čeprav so imeli za treniranje neprimerno slabše pogoje kot obmorski tekmovalci.

Istočasno, ko so prejeli vabilo k tekmi na Bledu, pa so v klubu razmišljali, kako preseči "deficit" klubske blagajne in so temu primerno poudarili, da je "treba misliti na nove vire". Kje najti nove vire, ne da bi naprtili primanjkljaj samim sebi z

dodatnim pobiranjem različnih prispevkov ali članarin, ob dejstvu, da se je klub z eno od ple-snih prireditev, najpriljubljenejših družabnih prireditev, že opeknel? Na seji sredi leta 1911 je "padel predlog" o organiziranju interne teniške tekme "s handicapom" ter "dirke, združene z malo veselico" v septembru³⁶. Sklenili so torej organizirati večjo manifestacijo svoje dejavnosti. Iz ohranjenega zapisnika ni mogoče zaslediti, ali sta tekmi bili, vendar je podatek zanimiv z drugega zornega kota. S prirejanjem tekmovalnj se začne proces prehoda rekreativne dejavnosti v športno, sui generis dejavnost, torej dejavnost, ki je namenjena v prvi vrsti športu samemu sebi in se manifestira preko tekmovalnj, ki so temelj nadaljnje institucionalizacije. Tako se družabno-zabavna vloga kluba (na tem mestu se spomnimo oznak Draga Stepišnika in Borisa Rozmana) postopno spreminja in je v podrejenem položaju do osnovne dejavnosti - športa. LSK-jevci in drugi športni pionirji so opravili določene premike v svojem načinu življenja in s svojim zgledom vplivali na druge in na okolico.³⁷ Pomembnost tekmovalnega dela njihovega športnega udejstvovanja je zahtevala reorganizacijo vsakdanjika; nenazadnje je bil finančni strošek za tovrstno aktivnost vse prej kot zanemarljiv.

Finančne razmere konec leta 1911 so LSK sicer narekovala "opustiti vse priredbe, predvsem oficijelno udeležbo tekmovalnj"³⁸, kar pa ne more prekiniti toka dogodkov oz. evolucije športa. Konec koncev je Slovenija takrat vstopila v družbo veslaških velesil, članica današnjega Ljubljanskega veslaškega kluba, naslednika LSK, Romina Štefančič pa je mladinska svetovna prvakinja.

Hokej na ledu

Kar nekaj spornosti je tudi v zvezi z igranjem prve hokejske tekme v Sloveniji. Vrsto let je prevladovala teza, da je bila prva tekma odigrana 15.

³³ Prav tam; glej tudi Slovenec, Slovenski Narod in Jutro v dneh 19., 20. in 22. 8. 1911.

³⁴ D. Stepišnik navaja, da se je plavalnih tekem pred prvo vojno udeleževalo tudi nekaj plavalcev ljubljanske Ilirije, vendar "plavalci Ilirije (pa) niso bili iz Ljubljane, temveč v glavnem z Bleda" (glej n.d., str. 246). Plavalcev LSK sploh ne omenja.

³⁵ ZAL, LSK, 1/ 2.

³⁶ Ni pojasnjeno ali plavalne ali veslaške ali kombinirane tekme.

³⁷ Švedski nadškof je npr. leta 1929 kot pet največjih vr-lin športa naštel: stremljenje po popolnosti, treniranje telesa, samovzgojo v zvezi z zatajevanjem, disciplino ter obvladanje samega sebe (Slovenec, 9. 5. 1929).

³⁸ Prav tam.

³⁰ Prav tam.

³¹ Prav tam.

³² Prav tam.

februarja 1929.³⁹ Podatek o tekmi v l. 1929 je bil uporabljen tudi v eni od oddaj Športni kviz Televizije Slovenija v letu 1998, ko je bila tematika hokej na ledu, medtem ko Hokejski klub Olimpija v svoji internetni predstavitvi zgodovine kluba navaja celo leto 1927⁴⁰, čeprav je bilo napačno datiranje že popravljeno v Enciklopediji Slovenije v geslu Hokej.⁴¹

Kako je prišlo do postavitve prve javne tekme v l. 1929, nam žal ne bo znano. Glavni akterji so pokojni. Že prve brošure, vezane na hokej na ledu in izdane po drugi vojni, so vsebovale letnico 1929⁴² in očitno jo je tudi D. Stepišnik prevzel⁴³ v svoj Oris.

Glede na obstoječo dokumentacijo Sportnega kluba (dalje SK) Ilirije, hranjeno v ljubljanskem arhivu in drugih virih, je bila storjena napaka, kajti "prva javna tekma hokeja na ledu" je bila odigrana 7. 2. 1932⁴⁴ v Kamniku. Tekmeca sta bila ljubljanska Ilirija in Kamnik; Ilirijani v postavi: Gorše-Jug, Kačič-Pogačnik, Košak, Žitnik in Lom-

bar so zmagali 15:1 (4:1, 4:0, 7:0).⁴⁵ Častni gol za Kamničane naj bi dosegel zobotehnik Kos in to z glavo.⁴⁶ Trditev je po našem mnenju precej 'iz trte izvita'; poglejmo, zakaj.

Tone Franzot, eden še živečih iz "stare hokejske garde", pravi, da je bila to potegavščina Pogačnika, ki je "prodal ta štos", drugi "gardist" Ilirije Jože Gogala pa pravi, da so o голу "z glavo" govorili igralci Ilirije po povratku iz Kamnika.⁴⁷ Če bi bil gol res dosežen z glavo, bi bilo zanimivo vedeti ne toliko, kakšne so bile posledice, te si lahko predstavljamo, pač pa, kako je dotični gol zabil: ali v stoječem položaju ali v ležeče-drsečem oz. "ribi", kot v hokejskem jeziku imenujejo met naprej na led in drsenje po trebuhu (nekaj podobnega vidimo tudi na nogometnih igriščih ob izbruhih veselja po zadetem голу; podobno zabavo je priredila hokejska reprezentanca Slovenije po zmagah na SP skupine B v Ljubljani prejšnje leto). Da bi nekdo dal gol stoje ali v skoku (podobno kot nogometaši), je težko verjetno. Da bi pak oz. ploščica priromala do njegove glave po zraku (po

³⁹ D. Stepišnik, n.d., 1968, str. 269; isti: *Drsalni šport v Jugoslaviji*, Bilten Hokej 66, zv. 2; v obeh delih locira tekmo v Ljubljano. Milan Betetto, *Hokej na ledu*, 1990, str. 14; tekmo locira v Kamnik. Andrej Stare, *Naš hokej 1934-1991*, 1991, publikacija obdeluje sicer reprezentančno zgodovino, vendar navaja, da "pionirski začetki hokeja na ledu pri nas segajo v l. 1929", str. 10. Nekoliko nelogično je, da šteje Ilirijino tekmo z reprezentanco Romunije l. 1934 kot začetek zgodovine reprezentančnega hokeja; reprezentanca Jugoslavije, ki so jo sestavljali večinoma Ilirijani, je prvič nastopila na neki tekmi v letu 1939. Enciklopedija fizičke kulture, zv. 1, 1975, str. 336; tekmo locira v Ljubljano. Enciklopedija Jugoslavije, zv. 4, str. 660; tekmo locira v Kamnik. Hokej klub (dalje HK) Ljubljana ob ustanovitvi, brez letnice (iz teksta je razvidno, da je pisano okrog l. 1953), str. 11. 33 let hokeja na ledu v Sloveniji, 1962, str. 3. Hokejski klub (dalje HK) Olimpija 1969/70. Program SP skupine B 1991. Posebna izdaja športnega tednika Ekipa: SP skupine C 1993: "Slovenska hokejska zgodovina se je začela 7. februarja 1929." Kot vidimo se je marsikdaj zapisalo 'po domače' oz. kot smo že rekli na začetku: laično.

⁴⁰ Korenine HK Olimpije naj bi bile v predvojni Ilirijini hokejski sekciji in "bilo je pozimi leta 1927, ko je Ilirija premagala domači Kamnik s 15:1. V vseh svetovnih hokejskih analizah je kot zgodovinski dokument s tekme zapisnik Viktorja Vodiška, ki pa ni navedel strelcev golov za Ilirijo, marveč je zapisal, da je edini gol za Kamnik dosegel gospod Kos s strelom z glavo." Kot nam je znano iz domačih hokejskih analov, obstaja resda ko prostoročno popisanega papirja, A4 format, ki ga lirani bivaš hokejist Tone Franzot in baje bi moral biti tudi na Hokejski zvezi Slovenije; na njem je na sredi papirja napisan datum 7. II. 1932 in Prva tekma ter dvakrat podčrtano. Sledi v naslednji vrsti SK Ilirija: SK Kamnik 15:1, nato postava-samo Ilirije, in pod vsem skupaj še pripis: Tekma se je vršila v Kamniku. Brez sodnika. V

avtentičnost zapisa nas navaja tudi uporaba glagola "vršiti", ki se ga je v poznejšem času opuščalo. Če bi hoteli tekmo pomladiti, potem bi zapisnik tekme falsificirali z datacijo v leto 1929 ali prej in morda je takšen dokument "v svetovnih hokejskih analizah".

⁴¹ Enciklopedija Slovenije (dalje ES), zv. 4, 1990, str. 40.

⁴² HK Ljubljana ob ustanovitvi. 33 let hokeja na ledu na Slovenskem, 1962. Bilten Hokej 66, zv. 2.

⁴³ D. Stepišnik je bil atlet Ilirije, kratkoprogaš, nekaj časa tudi načelnik in trener atletske sekcije in lahko si mislimo, da je zaupal pisanju bivših klubskih sotovarišev o razvoju hokeja na ledu pri Iliriji in širše.

⁴⁴ Jutro, 9. 2. 1929; glej op. 18.

⁴⁵ Prav tam.

⁴⁶ HK Ljubljana ob ustanovitvi. Bilten Hokej 66. M. Betetto, n.d., str. 14. Piše, da je za Kamničane edini gol dosegel M. Lombar z glavo; slednji pa je bil po ohranjenem dokumentu (glej op. 18) v postavi Ilirije, kar pa še ne pomeni, da se ne bi mogli moštvu dogovoriti, da bi Lombar igral za kamničane; fiktiven dokument v svetovnih hokejskih analizah pa naj bi navajal kot strelca "gospoda Kosa" (glej op. 18). V publikaciji 33 let hokeja na ledu na Slovenskem iz leta 1962, je Viktor Vodišek v prispevku Prvi začetki kratko opisal razvoj do druge vojne, vendar "gola z glavo" ne omenja – in V. Vodišek je le bil protagonist hokeja na ledu v Iliriji. "Gol z glavo" povzema D. Stepišnik v Biltenu Hokej 66, v Oris... pa tega ne omenja.

⁴⁷ O голу z glavo pišejo v brošuri HK Ljubljana ob ustanovitvi; avtor ni podpisan, vendar je glede na dejstvo, da je bil načelnik sekcije Tone Pogačnik, možno, da je on pripravil tekst, ali pa dal podatke Milanu Betettu, ki je bil istočasno podpredsednik kluba in bil morda pisec prispevka o zgodovini hokeja; oboje se dopolnjuje s pripovedovanjem Toneta Franzota. Jože Gogala tudi meni, da bi moral obstajati dokument oz. zapisnik s tekme, kjer naj bi bil zabeležen gol "z glavo" (nam znani zapisnik tega podatka ne vsebuje, glej op. 18).

Hokejski turnir leta 1936

močnejšem strelu ali odboju od podstavljene palice), je sicer možno, vendar glede na vse okoliščine prve tekme težko verjetno.

Če smo kritični, si namreč težko predstavljamo, da so že takoj ob prvi javni tekmi tedanji hokejisti dvignili pak, zlasti pa še kamniški, ki jim je bila to prva in zadnja tekma. Za močan strel ali močno podajo je potrebno nekaj hokejske veščine. Tedanja drsališča še niso imela ograje ali "bande" podobne današnji, pač pa je bila to nizka ograja, visoka okoli 15 cm, toliko da pak ni ušel z igrišča (lahko so bili to povsem običajni tramovi postavljeni na led). Temu primerno se je tudi igralo in pak je bil več ali manj vseskozi na ledu. Torej, če se je podajalo, se je po ledu; če se je streljalo, se je po ledu. Za dvig paka je potrebna določena tehnika strela ali podajanja, tudi palica, ki je lahko imela raven ali v levo oz. desno zakrivljen lopar, t.j. spodnji del palice. Tehniko strela so se igralci, in to zgoj Ilirijani, učili pozneje, kajti za to potrebuješ več kontinuiranega treniranja in tekem.

In nenazadnje – drsalke: glede na ponudbo v športnih trgovinah in premoženjsko stanje drsalnih nadebudnežev, so imeli ali drsalke za umetnostno drsanje ali največkrat zgoj kline, ki so si

jih privili na čevlje. Takšne drsalke in kline pa so za igranje hokeja manj primerne ali tudi neprimerne, saj vsak od drsalnih športov razvija relativno specifično tehniko drsanja z različnimi težišči, kar posredno vpliva na delo rok s palico in pakom, torej na tehniko vodenja paka in strela.

Kaj pa se je dogajalo v letu 1929?

Zimska sezona 1928/29 je bila za drsalce Ilirije ena najboljših in najuspešnejših dotlej: "dan je bil za to glavni pogoj – dolga in ostra zima ter poleg tega naše (Ilirijino, op.p.) prvovrstno drsališče z vsemi potrebnimi pripravi in pripomočki". Drsalci so imeli na razpolago kar 72 drsalnih dni med 12. 12. 1928 in 10. 3. 1929.⁴⁸ V poročilu o sezo-

⁴⁸ ZAL, *Gradivo SK Ilirija (dalje SKI), tehnična enota 1 (dalje 1), arhivska enota 8 (dalje 8), občni zbor (dalje o.z.) 1929*; Jože Gogala se spominja, da je drsal še po 10. 3.; namreč 13. 3. je imel god, ki ga je preživiljal tudi na drsališču. Domnevamo, da se podatek drsalne sekcije nanaša na organizirano treniranje, ki se je potemtakem zaključilo z drsalnimi prireditvami v nedeljo 10. 3., kar pa ne pomeni, da ni bilo več možno na drsališču drsati, če je vreme omogočalo ohranitev ledene ploskve. Da se podatek nanaša na organizirano treniranje, bi lahko sklepali tudi po primerjavi med podatkom drsalne sekcije o drsalnih dnevih in

ni obenem lahko beremo, da je "škoda, da skromne dimenzije našega drsališča ne dopuščajo razširiti delovanja na hitrostno drsanje in na hockey. Ostali smo tudi lani v glavnem pri umetnem drsanju"⁴⁹, vendar so nastopili tudi na dveh tekmah v hitrostnem drsanju⁵⁰. Zaradi za drsanje zelo ugodne zime, ki pa je bila na drugi strani zelo kruta zima,⁵¹ in velikega števila drsalnih dni, se je trikratno povečalo članstvo, ki se je že v naslednji slabi zimi ponovno skrčilo. Kljub številčnemu prirastku članstva pa je načelstvo ugotavljalo, da "damski skupini tudi lanska sezona (1928/29, op.p.) ni pomogla preko stagnacije ter obetajo prinesiti novega življenja današnje naraščajnice".⁵²

V programu za sezono 1929/30 so v drsalni sekciji planirali tekmovalca v umetnostnem drsanju in seveda ponovno pričakovali ugodno zimo. V programu ni bila omenjena širitev dejavnosti na hokej na ledu in hitrostno drsanje, ostajali so le pri umetnostnem drsanju.⁵³

Zato nekoliko preseneti novica konec leta 1929, da "SK Ilirija namerava še letos⁵⁴ pričeti gojiti enega najlepših športov hockey na ledu".⁵⁵ Hkrati so

tudi na kratko predstavili športno panogo oz. jo le "okarakterizirali", o pravilih pa da bodo pisali drugič, vendar so kljub vsemu iz zakladnice pravil in igre vseeno nekaj predstavili: "Ni lepšega nego v ostri borbi mož proti možu drveti po ledu ter tirati črno ploščo iz trdega gumija, tako zvani puck, v gol nasprotnika. Nobena igra moštev nima toliko bliskoma se menjajočih momentov, nobena druga igra, skoraj bi rekli niti nogomet ne navdušuje igrače in gledalce v taki meri, kakor hockey na ledu. - Ta sport je zaradi svojih posebnih pravil igra tempa. Pri hokeju na ledu je mogoče igrati celo za golom. Ker se po pravilih o off side plošča ne sme nikoli igrati naprej, temveč se oddati le v isti višini ali pa nazaj, so igrači vedno prisiljeni iti nazaj in naprej, zaradi česar ostane igra vedno živahna."⁵⁶ Zelo slikovita predstavitev igre je bila res lepa reklama za novi šport, zlasti, če bi bil le-ta lahko še bolj dinamičen kot nogomet, ki je bil prvi šport; derbi Ilirije in Primorja je bil namreč ljubljanski športni dogodek "par excellence".

Napoved igranja novega športa je nekoliko presenetljiva ob upoštevanju tožb drsalcev nad dimenzijami drsališča, ki ne dopušča drugih drsal-

seštevku dni med navedenima datumoma. Le-teh je bilo 87, medtem ko sekcija navaja 72 drsalnih dni, ko so očitno potekali treningi in tekme.

⁴⁹ Prav tam.

⁵⁰ Prav tam: drsalcu Ilirije so v pretekli sezoni gostovali na propagandnih tekmah v Zagrebu, kjer sta bili mdr. na sporedu tudi tekmi v "teku" (hitrostnem drsanju, op.p.) na 500 m in 1000 m in je obakrat zmagal Ilirijan Avčič.

Ob koncu drsalne sezone je Ilirija organizirala "drsalne tekme v teku". "Bil je to nekak poizkus, ki se ni slabo obnesel" (Jutro, 12.3.1929), in je bil izveden na tedanjem, po dimenzijah skromnejšem, drsališču. Drsalcu so nastopili v treh disciplinah: na 300 m, 900 m in 3000 m; v prvih dveh sta zmagala Tone Pogačnik in Milan Lombar (Jutro, 12. 3. 1929), ki sta pozneje igrala hokej (zapisniki tekem 1932-1941 pri T. Franzotu), v zadnji disciplini pa Marjan Avčič, ki je edini imel "prave hitrostne drsalke" (vir Jože Gogala) oz. specialne drsalke za hitrostno drsanje, ki imajo podaljšano klino.

Tekmovalci so drsali v krogih, dolgih 150 m (Jutro, 12. 3. 1929). Ilirija je imela tedaj tri teniška igrišča, ki jih je uredila l. 1923 (glej Slovenski sport, 9. 5. 1926 in ZAL, Gradivo Ilirije). Po besedah T. Franzota in J. Gogale je bila med zgornjim igriščem (ob kamniti ograji ob Celovški cesti) in spodnjima igriščema (na današnjem parkirišču pod dvorano Tivoli) stopnica, ker niso bila v istem nivoju. Drsališče je bilo urejeno na površini spodnjih dveh igrišč. Funkcionalna površina za ureditev enega teniškega igrišča je imela mere 40 x 20m (podlaga trditvi nam je načrt stadiona ljubljanskega ŽŠK Hermes, glej 25 let ŽŠK Hermes 1919-1944), kar pomeni v primeru dveh igrišč 40 x 40m (dolžina obeh igrišč je skupna, ležita vzporedno, širi-

na pa je 2 x 20m); hokejsko igrišče ima dimenzije več ali manj 60 x 30m in za ureditev le-tega so potrebna najmanj tri igrišča v istem nivoju.

⁵¹ Jutrov Ponedeljek z dne 4. 2. 1929 je imel na prvi strani reportažo z naslovom Trideset stopinj pod ničlo; pisali so o mrazu, kakršnega ne pomnijo, s sneženjem in hudim vetrom, ki so mu Ljubljanci včasih rekli "ta mrzla sapa s kamniških planin" in so ga primerjali z burjo. Zaradi tega so nastopile velike ovire v prometu, predvsem železniškem, kraji so bili odrezani ipd. V Ljubljani je npr. "izpadla promenada, ker so se vsi tiščali toplih domov".

⁵² ZAL, SKI, 1/8, o.z. 1929; damski del sekcije je zaživel šele v drugi polovici tridesetih let - vodilna drsalka je bila Silva Palmetova.

⁵³ Prav tam.

⁵⁴ Mišljena je sezona ne pa koledarsko leto.

⁵⁵ Jutro, 29. 12. 1929.

⁵⁶ Prav tam.

⁵⁷ 33 let hokeja na ledu na Slovenskem, str. 3; V. Vodišek datira nabavo opreme na Dunaju v konec leta 1928. Podobno je navedeno tudi v HK Ljubljana ob ustanovitvi in ta podatek so povzemali tudi drugi (internetna stran HK Olimpije govori celo o l. 1927). V zadnjem pisanju o začetkih hokeja v ES, zv. 4, piše, da je bila hokejska oprema nabavljena po l. 1929 in tako trdi tudi Tone Franzot. Zadnje bi lahko veljalo predvsem za nabavo kompletne opreme oz. kompletiranje opreme, medtem ko so morali prvo "za silo" opremo nabaviti v letu 1929 in so zatem tudi objavili namero o "gojenju hokeja na ledu" (glej op. 37). Žal je arhivsko gradivo SK Ilirije nekompletno in ravno za ta leta manjka tajniško gradivo, medtem ko se na občnih zborih za leta 1928, 1929, 1930 in 1931 v poročilih drsalne sekcije ne omenja nabava opreme, pač pa na-

nih športov. Lahko bi jo razumeli kot časovno nedoločeno napoved dogodkov ali preuranjeno pisanje nekega novinarja, ki je pač ujel govornice. Če pa to vest povežemo z nabavo "polovične garniture hokejske opreme", ki je bila sicer prej za "prvo silo" kot resnejše igranje, pomeni to že resnejšo najavo novega klubskega torišča.⁵⁷ Pri nabavi opreme je kot vedno posredoval Stanko Bloudek, ki naj bi opremo "za prvo silo" nabavil z Dunaja⁵⁸, medtem ko je pozneje uporabil svoje češke zveze.⁵⁹ Oprema "za prvo silo" so bile več ali manj palice, ploščki in rokavice, kot se spominja Jože Gogala, ščitnike pa so si delali tudi sami. Sprva so le redki premogli prave hokejske drsalke. Pri nabavi le-teh so bili igralci prepuščeni lastni iznajdljivosti, ki je bila odvisna predvsem od njihovega osebnega ali družinskega materialnega stanja. Nekaj drsalk je vendarle nabavila tudi Ilirija. Specialnih hokejskih drsalk (to so bile več ali manj drsalke kanadske firme CCM, ki je še danes prisotna na tržišču) v ljubljanskih športnih trgovinah takrat ni bilo in so jih zato morali uvažati.⁶⁰

Če upoštevamo še vest časopisa Slovenec z naslovom "Tudi pri nas hockey" z začetka januarja 1930, vidimo, da je bila napoved igranja nove športne igre precej resna in tudi organizacijsko resno zastavljena. Ilirija se je celo pogajala z dunajskim igralcem Henhaplom, da bi prevzel "vodstvo treninga".⁶¹ O hokeju so zapisali, da je "najhitrejša in najzanimivejša sportna igra, ki zahteva od igralcev velikih sposobnosti. - V tej igri faktično ni ne napadalcev ne branilcev, ne sme se plosče, ki v tej igri nadomešča žogo, oddajati

naprej, pač pa samo nazaj⁶²". Obljubili so še nadaljnje razlage igre, ker, če "bodo vremenske razmere dopuščale, bomo imeli v prvih dneh meseca februarja prvo mednarodno tekmo".⁶³

Pred koncem januarja 1930 je res sledil daljši članek o hokeju, v katerem so predstavili igrišče, plošček in palico, ki da je "štirioglasta" in "na koncu zakrivljena". "Igralci, ki igrajo na levi imajo palice pripravljene samo za igro po levi, oni na desni pa za igro po desni."⁶⁴ Razlagali so še o moštvi in številu igralcev, časovnem trajanju iger (igrali so 3x15 minut), začetku tekme oz. buliju, offsidu, poteku igre in podajanju ter kaznih in zaključili: "To naj bi bilo kratko pojasnilo kaj je in kako se hockey igra. Prepričan sem pa, da se bo našel med našimi starejšimi čitalci kdo, ki bo rekel, to je hakej, in to naj bi bila nova igra. Ne, še dolgo ne, to je 'svinjka' iz naših mladih let."⁶⁵

Zanimiva je primerjava z igro 'svinjka' ali 'svinjko biti', ki jo SSKJ razlaga kot otroško igro, pri kateri igralci mečejo v stoječ predmet kamne, da bi ga prevrnili.⁶⁶ Iz kratkega pojasnila sicer ne vidimo povezave s hokejem, le če niso 'svinjk' igrali tudi pozimi na ledu in si pri tem omislili palico (nekaj podobnega lahko vidimo na sliki Petra Brueghla Zimska pokrajina z drsalci s konca 16. stoletja). Avtor članka o hokeju s to primerjavo sicer dopušča morebitno povezavo s staro igro, vendar dodaja, da je hokej igra "sedanje dobe" in "tej lepi, elegantni panogi sporta, želimo tudi pri nas čimvečji razmah"⁶⁷. Seveda pa "razmah" (mišljen je tako strokovni kot masovni razmah) ni bil odvisen le od volje in želje igralcev in organizatorjev hokeja, pač pa ga je in ga še vedno v veliki meri pogojuje izgradnja pravega umetnega drsališča (da-

črtovanje "hockey sekcije" (1930); za slednje pa morajo biti izpolnjeni določeni predpogoji in eden teh je oprema, ki je morala biti medtem nabavljena.

⁵⁸ Glej op. 39; ustni vir: T. Franzot in J. Gogala.

⁵⁹ Ustni vir: Tone Franzot. Bloudkov oče je bil iz češke Moravske, v Pragi je Stanko Bloudek prav tako študiral (glej D. Stepišnik, Stanko Bloudek, 1971, str. 7-14). Zanimivo bi bilo raziskati starejše športno izrazoslovje kot npr. hokejske arhaizme: plastron, izraz za prsni in ramenski ščitnik, banjšine za nožne ščitnike, hvatačka za vratarjevo rokavico - lovilko, odbijačka za vratarjevo rokavico - odbijalko, suspenz'r za ščitnik za moda in kakšne povezave bi nam pokazala etimološka primerjava: npr. izraz banjšina bi lahko imel izvor v nemški besedi beinschlene, opornica (Debenjak, Veliki nemško-slovenski slovar, DZS, 1992); izraz plastron v francoskem plastron, naprsnik, tudi usnjen naprsni ščitnik pri sabljanju (Anton Grad, Francosko-slovenski slovar, DZS, 1990; isto tudi v SSKJ, DZS, 1994); izraz suspenz'r v suspensorij, priprava za oporo poškodovanega ali obolelega višecnega dela telesa (SSKJ, 1994).

⁶⁰ Ustni vir: Jože Gogala.

⁶¹ Slovenec, 9. 1. 1930.

⁶² Zanimiva je konstatacija, da se sme plosčo, ki nadomešča žogo, oddajati samo nazaj. Ne glede na dejstvo, da se je pred sedmimi desetletji igralo precej drugače, pa je ofsajd ena od stalnic in podobno je tudi pri drugih športih, ki ga vsebujejo: igralec ne sme biti pred "plosčo" ali žogo v določenem prostoru. Zato lahko konstatacijo razumemo kot posledico nepoznavanja igre in primerjavo z rugbyjem.

⁶³ Prav tam.

⁶⁴ Slovenec, 25. 1. 1930.

⁶⁵ Prav tam.

⁶⁶ SSKJ, zv. IV, SAZU, 1993, str. 1035.

⁶⁷ Slovenec, 25. 1. 1930. S primerjavo je želel novinar prej poudariti evolucijo igre v športno igro: "Saj je znano, da so imele skoro vse sedanje sportne igre predhodnike že v davni dobi. Kdaj se je že igrala nogometu podobna igra! Pa je vendar nogomet igra sedanje dobe. Isto tudi hockey." Glej tudi Slovenca, 1. 8. 1929 in navezovanje na firsensko igro calcio ter Slovenca, 5. 10. 1929 in "nekaj iz zgodovine angleškega nogometa".

nes dvorane), ki je neodvisno od muhastih zim, kajti "le če bo omogočen dolg trening, se bo hockey razširil"⁶⁸.

Da je bilo snovanje hokeja v sezoni 1929/30 resno, nam nazadnje dokazuje še februarška napoved "drsalnih tekem v umetnostnem drsanju" v režiji Ilirije.⁶⁹ Organizacija je bila pogojna, saj so že v najavi poudarili, da tekme bodo, "če bo vreme", kajti zima 1929/30 je bila povsem drugačna kot predhodna in je že konec januarja nastopila otoplitev, tako da so zimske prireditve kar po vrsti odpadale.⁷⁰

In zakaj je tako pomembna napoved drsalnih tekem? Ker so načrtovali, da se bo "po prostem drsanju ... vršila hockey tekma med dvema domačima moštvoma".⁷¹ Vendar je realizacija odpadla in drsalna sekcija v tej sezoni ni imela nobene javne prireditve.⁷²

Širitev teniških igrišč je bila na vrsti v letu 1930. Razširjen teniški kompleks je omogočal "novo moderno drsališče z veliko garderobo", kar je povedal tudi predsednik kluba v slavnostnem nagovoru in poudaril, da je to "nov korak naprej k izgraditvi naših (Ilirijinih, op.p.) naprav." "Vsem gospodom," je dejal, "ki so pripomogli, da se je v tako kratkem času izgradilo povečano drsališče, posebno pa g. ing. Bloudku, izrekam s tega mesta najiskrenejšo zahvalo." Sledilo je "burno odobravanje", kot je zapisal zapisničar občnega zbora.⁷³ Tudi tajnik Betetto je v svojem poročilu, ko je poudarjal pomen "sportnih naprav", ki so predpogoj, da lahko klub vzgaja "ljublansko mladino v sportnem duhu v telesno in duševno vrle državljane", omenil novo pridobitev: "Omenim naj vnovič in predvsem naše sportno kopališče, dalje teniška igrišča oz. drsališče, ki je bilo pravkar povečano in izpopolnjeno..."⁷⁴

⁶⁸ Prav tam.

⁶⁹ Jutro, 14. 2. 1930.

⁷⁰ Ponedeljek, 3. 2. 1930, je na športni strani poročal o "nedelji brez športa", ker so zaradi muhastega vremena odpadle smuške in drsalne prireditve. Mnogo bolj je muhasto vreme prizadelo Jugoslovansko zimsko-sportno zvezo, ki je morala odpovedati načrtovano mednarodno smučarsko prireditev na Bledu in v Bohinju ter že imela potrditve nekaterih tujih zvez.

⁷¹ Jutro, 14. 2. 1930.

⁷² ZAL, SKI, 1/8, o.z. 1930. Sekcija je večkrat planirala izvedbo drsalnih tekmovanj, ki pa so jih zaradi netreniranosti prelagali.

⁷³ ZAL, SKI, 1/8, o.z. 1930.

⁷⁴ Prav tam. Metod in Andrej Klemenc (glej 100 let tenisa na Slovenskem, Radomlje, 1997, str. 61) navajata, da je SK Ilirija leta 1936 predala svojemu namenu še

Da se to ni zgodilo že leto poprej, kot so si sprva želeli⁷⁵ in nameravali, je bila kriva gradnja umetnega bazena, ki ga je Ilirija v letu 1929 dokončala, svečano odprla in ga razširila še z manjšim zimskim bazenom. Poleg tega je bilo za klub primarnega pomena iskanje novega prostora za ureditev nogometnega in obenem atletskega in hazenskega igrišča. Tako so morali "tenis prostori in drsališče, ki so klubu glavni vir dohodkov", ostati "v istem stanju"⁷⁶.

Torej: spomladi 1930 so Ilirijani uredili ali ustvarili enega od predpogojev za širitev drsalnih športov v Ljubljani; povečali so prostor, ki je pozimi služil kot drsališče. Seveda to ni bilo umetno drsališče s hladilnico in hlajeno ledeno ploskvijo, pač pa so na površini teniških igrišč uredili drsališče. Postopek zaledovanja je bil, po besedah T. Franzota in pisanju Ilirijinega kronista ob praznovanju 15-letnice kluba v letu 1926, Bloudkova "pogruntavščina" oz. "podjetnost".⁷⁷

Nova športna pridobitev je nemalo vplivala na "gospodarski položaj kluba", ki je bil "slejkoprej težaven. Investicije, ki jih je zahtevalo povečanje drsališča oz. teniških igrišč, ter zgradba nove gar-

nadaljnja tri igrišča ter manjšo sodobno stavbo s slačilnicami, sanitarijami in bifejem", po ohranjenih arhivih SK Ilirije se je to zgodilo v letu 1930, kot pišemo v tekstu.

⁷⁵ ZAL, SKI, 1/8, o.z. 1929, tajniško poročilo: "Namera odbora, povečati te prostore, zlasti za zimsko sezono, se v letošnjem letu (1929, op.p.) radi visokih stroškov (gradnja umetnega bazena, op.p.) ni mogla realizirati."

⁷⁶ Prav tam.

⁷⁷ Slovenski sport, 9. 5. 1926, str. 13-14. Da bi se deloma otresli vremenske odvisnosti, so Ilirijani, kot prvi, uredili drsališče na umetni podlagi, torej so se odmaknili od prejšnje prakse urejanja drsališč na naravnih danostih: bajerjih, jezerih ipd. Bloudek, tehnični ekspert Ilirije, je reševal problem drsališča na teniških igriščih, a "sprva mu je voda delala velike neprilike, nazadnje pa je na igriščih vendar nastalo drsališče...-Ledena plošča se sedaj napravi umetnim potom, s škropljenjem; že 1 do 2 stopinje mraza zadošča, da dobi prostor porabno ledeno ploskev." Ker se torej zaledenitev s polivanjem ni obnesla (tla teniških igrišč niso zadržala vode, zato je le-ta odtokla skozi drenažo, še preden je zamrznila), so prešli na škropljenje. Delci vode so hitreje zamrzili, v mrzlih nočeh pa so lahko tudi večkrat škropili podlago z vodo. Delali so samo ponoči, večinoma Bloudek in oskrbnik Mlakar. Mlakar je pozimi skrbel za drsališče, poleti pa za teniška in ostala igrišča. Pozimi je skrbel tudi za red na drsališču, kar pa mu ni vedno uspevalo. Pozimi so ob igriščih na nosilce ograje pritrdili ponjave, ki so jih ob premočnem sencu potegnili preko ledu in s tem skušali vsaj malo podaljšati ure drsalnih užitkov.

derobe (ob omenjenih igriščih, op.p.), nam nalagajo nova bremena", so poročali. In nadaljevali. "Zaključno poročilo o teh investicijah danes še ni mogoče, ker dela še niso dovršena; znašala bodo predvidoma ca. 110.000,00 din⁷⁸, ki jih krijemo z meničnim posojilom."⁷⁹

Zakaj v Ljubljani niso poskusili igrati hokeja na ledu drugje, saj sta bili npr. istočasno v relativni bližini dve drsališči, mestno na tivolskem bajerju in klubsko Ilirije?

Tivolski bajer je s svojo površino deloma primeren za igranje hokeja, vendar je služil predvsem rekreaciji⁸⁰ meščanstva. Tu se je pozimi zbirala zlasti noblesa in uživala drsalne urice, ko so npr. "gentleman" na prirejenih sankah s klinami - podobnih stolom - vozili "dame" naokrog; ritem jim je dajala godba.

Na drugi strani pa med rekreativnim meščanstvom ni bilo tistih pravih navdušencev, ki bi zadevo pognali v tek. Interes za igranje hokeja na ledu je bil pri Iliriji, saj bi s tem širila drsalne športe v svojem krogu, in povečala članstvo ene od sekcij. Med rekreativnimi drsalci, uporabniki Ilirijinega drsališča, je bilo nemalo bližnje "mularije", ki se je podila in se lovila po ledu ter motila druge obiskovalce drsanja. Pridobiti jih v klub in jim ponuditi nekaj drugega kot le umetno drsanje⁸¹, je bil eden od ciljev Ilirije.⁸² Zato so v klubu razmišljali

tako o hitrostnem drsanju kot hokeju na ledu, vendar za uvedbo obeh še niso imeli primerne drsališča in opreme.

Po prostorski širitvi so v programu drsalne sekcije za zimo 1930/31 načrtovali organizacijsko razširitev: planirana je bila "uvedba hockey sekcije na ledu, ta grana zimskega sporta je povsod na svetu zelo razvita in bomo kot prvi⁸³ klub v Jugoslaviji želi na tem polju uspehe ali neuspehe."⁸⁴ In tako so v sezoni 1930/31 pričeli z igranjem hokeja.⁸⁵ Treba je bilo "izvežbati" hokejiste in oblikovati oz. sestaviti moštvo, se detajlno seznaniti s pravili igre in se po njih naučiti igrati, in ... sledilo je logično nadaljevanje začetega: organizacija "prve javne tekme v hockeyu na ledu" na Slovenskem v Kamniku⁸⁶, medtem ko je bila "premiera hockeya na ledu" v Ljubljani štirinajst dni pozneje, 21. 2. 1932⁸⁷.

"Premierna tekma" s Celovčani je bila dobro obiskana, saj Jutro poroča o obisku približno tisoč Ljubljančanov⁸⁸; ni kaj reči, lepa številka za

hajale na upravni odbor SK Ilirije mnoge, povsem upravičene pritožbe. Po dolgem razglabljanju, kako rešiti ta problem, se je rodila končno naslednja zamisel: tem divjakom, perfektnim drsalcem, bomo preskrbeli hokejsko opremo in jim bomo v odrejenih jutranjih in večernih urah naložili tako izdaten trening, da bosta poslej zavladala na drsališču potreben red in mir." Viktor Vodišek, Prvi začetki, v: 33 let hokeja na Slovenskem, 1962. Tudi Tone Franzot je pripovedoval podobno, kako so divjali po drsališču in da so boljše drsalce vabili k igranju hokeja.

⁸³ Kako so si Ilirijanci razlagali "prvi"? Ali zgolj strokovno in tekmovalno ali kot začetniki novega športa ali kot tisti, ki bodo trajno uveljavili nov šport, kajti v Zagrebu so že februarja 1924 igrali hokej (glej EFK, zv.1, str. 336; D. Stepišnik, Oris..., str. 269 in Hokej 66 idr.), a brez trajnih organizacijskih posledic. Lahko domnevamo, da so v Iliriji menili, da bodo prvi v vseh treh pogledih, kajti uprašanje, ki se postavlja, je, ali so Ilirijanci oz. manjši krog drsalcev Ilirije, sploh vedeli, da so bile v Zagrebu že l. 1924 tekme?

⁸⁴ ZAL, SKI, 1/8, o.z. 1930.

⁸⁵ Prav tam, 3/22, o.z. 1931; poročilo drsalne sekcije naveda, da "sekcija goji umetno drsanje, tek in hockey na ledu"; organizacijsko so hokejiste najprej umestili v drsalno sekcijo kot t.i. hokejsko skupino, l. 1934 pa so se osamosvojili v samostojno sekcijo.

⁸⁶ Tudi nogometaši Ilirije so svojo prvo uradno tekmo leta 1911 odigrali izven Ljubljane (30. 7. 1911 proti Kranjčanom), šele nato je sledila "premiera" doma (24. 9. 1911 proti graškemu Rapidu). Podobno so storili po prvi svetovni vojni, ko so najprej odigrali tekmo v Mariboru (20. 6. 1919 proti mariborskemu Rapidu) in zatem v Ljubljani (24. 8. 1919 proti zagrebški Šparti).

⁸⁷ Jutro, 22. 2. 1932. Fotografijo s prve tekme v Ljubljani najdemo v knjigi Zgodovina Slovencev, 1979, str. 644.

⁸⁸ Jutro, 22. 2. 1932.

⁷⁸ Tedanja učiteljska plača je bila okrog 1000,00 din.

⁷⁹ ZAL, SKI, 1/8, o.z. 1930.

⁸⁰ Da mesto ni bilo vedno naklonjeno športnemu delovanju, nam priča primer plavalcev Primorja, ko jim je Mestna občina v l. 1933 odpovedala gostoljubje na mestnem kopališču Kolečja in je bila sekcija prisiljena životartiti ter prenehati z delovanjem. Zastrupljeni medklubski odnosi z Ilirijo so namreč onemogočali vzpostavitev sodelovanja in treniranja v novem bazenu. Tako je sekcija ostala brez plavališča, staro na Ljubljanci pa je bilo v primerjavi z Ilirijinim bazenom povsem neprimereno. Sekcija se je v l. 1934 skrčila na Draška Wilfana, ki je študiral na Dunaju in tam treniral. Po povratku v Ljubljano je nadaljeval športno pot v Iliriji.

⁸¹ Na drugi strani pa moramo poudariti, da je bilo umetnostno drsanje tudi strokovno podprto, saj je dr. Gilbert Fuchs v letu 1926, v samozaložbi, izdal strokovno delo *Theorie und Praxis des Kunstlaufes am Eise*. Dunajčan G. Fuchs, ki je bil pred prvo vojno odlični drsalec in "svetovni mojster v umetnem drsanju leta 1896 in 1906", se je po vojni nastanil v Ljubljani ter športno pot nadaljeval kot trener in strokovni sodelavec pri drsalni sekciji Ilirije.

⁸² "Kljub prizadevanju se nam ni posrečilo ukrotiti številnih divjakov, ki so se podili križem po vsem drsališču ter preskakovali celo ograde. Ker so pri tem početju podirali otroke in starejše promenadne drsalce, so pri-

“premierno tekmo” povsem novega športa. Rezultat je bil sicer katastrofalen, poraz 1:12 (0:6, 0:4, 1:2), vendar so že v drugi tekmi proti Beljačanom, čeprav so ponovno izgubili 2:4 (1:0, 1:3, 0:1)⁸⁹, z igro napovedali, da “Kranjcem vremena bodo se zjasnila”. In če nam je dovoljen subjektivno-objektivni dodatek: Avstrijci so bili leta 1931 evropski prvaki!⁹⁰

Spoznamo še eno plat hokejske zgodbe: koliko je bil hokej sploh poznan v ljubljanski športni javnosti?

Že pred prvo svetovno vojno so na eni od sej klubskega odbora Ilirije, danes bi temu rekli upravni ali izvršni odbor, sklenili sprejeti “člane takozvanega hockey moštva za izvršujoče člane kluba”⁹¹ oziroma redne člane, torej tiste, ki se bavijo s športom. Zanimiv podatek, ki osvetljuje program planiranih športnih aktivnosti v predprvovojni Iliriji. O nadaljnjem igranju hokeja v Ljubljani oz. Iliriji (predvidevamo, da hokeja na travi)⁹², v nadaljnjih zapiskih ni omemb. Ponovno se hokej omenja kmalu po prvi vojni, na občnem zboru Sportne zveze Ljubljana⁹³ marca 1921⁹⁴. V statistiki članov so naštevati tudi “hokejski klub”, ki naj bi ga še ustanavljali, dejansko pa ga niso ustanovil. V isti reviji je bil že pred tem objavljen tudi prispevek Hokej, v katerem je bil predstavljen hokej na travi, tako globalna kronološka predstavitev institucionalizacije tega športa kot

pravila, oprema in potek igre. Ime športa, “hockey-se odvaja od hocked club (zaviti kij)” in je, po besedah iz prispevka, “čisto moderna prirejena igra”.⁹⁵ Vendar ne glede na to, da je bil “hockey” v Ljubljani v nekem krogu ljudi znan in predstavljen še v prispevku, ni presegel porodnih krčev, tako da o javnih tekmah hokeja na travi v Ljubljani ni vesti.⁹⁶

Hokej na ledu ali kanadski hokej se pojavi v ljubljanskih medijih konec leta 1923. Slovenski narod je objavil “podatke o tekmah v hokeju na ledu” iz Prage (Slavija-Višovice 7:1, Sparta-Zbraglav 4:1), Bratislave (Bratislava-Wiener Eislaufverein ali WEV 1:6) in Švice (St. Moritz-Davos 1:1)⁹⁷, naslednjič pa vest, da je “Kada, znani nogometaš praške Sparte, (je) obenem tudi hokejist”⁹⁸. In to je bilo tudi vse. Kakšnih pojasnil ali predstavitev hokeja na ledu ni bilo.

L. 1924 je bilo olimpijsko leto. Zimski del olimpijskega programa je potekal v Chamonixu, udeležila pa se ga je smučarska reprezentanca Kraljevine SHS. Slovenski Narod je ob bližajočih olimpijskih igrah kratko predstavil zimski program iger, “ki je (bil) več ali manj športnemu občinstvu v Sloveniji neznan.”⁹⁹ Podrobneje je bilo predstavljeno hitrostno drsanje, nobenih besed pa ni bilo o hokeju na ledu, ki je bil tudi v programu iger.

Stepišnik piše, da “prvič omenja hokej na ledu ing. Bloudek kot načelnik drsalne sekcije Jugoslovanske zimskešportne zveze v letnem poročilu l. 1926, ko obljublja, da bomo tudi pri nas začeli gojiti to igro”.¹⁰⁰ Glede na to, in glede na citata na prehodu 1929/30, češ, “pri nas je ta panoga športa še docela neznana”¹⁰¹ ter “ta panoga zimskega sporta je za nas nekaj novega”¹⁰², lahko sklepamo, da je bil hokej na ledu širši javnosti neznan šport in je seveda tudi vprašanje, kdo je hokej sploh videl igrati v živo. To možnost sta imela smučarja Vladimir Kajzelj in Zdenko Švigelj na zimskih olimpijskih igrah v Chamonixu leta 1924. Vendar

⁸⁹ Jutro, 29. 2. 1932. Poročajo še, da je bil hud mraz in zato manj obiskovalcev, le okrog 500.

⁹⁰ The Encyclopedia of Sports, A.S.Barnes & Co., New York, 1963.

⁹¹ ZAL, SKI, 1/2, seja 3. 6. 1913.

⁹² Hokej na travi je bil v Evropi tedaj že kar razširjen: l. 1888 je bil organiziran v International Hockey Board, ki je bila več ali manj omejena na britansko otočje; l. 1908 je bil uvrščen v program olimpijskih iger v Londonu. Iz Britanije se je igra razširila na kontinent in mdr. tudi v Avstro-Ogrsko. Nasprotno se je hokej na ledu kot šport oblikoval v Kanadi, zato se je dolgo imenoval tudi kanadski hokej, in se preko Britanije razširil v začetku stoletja po Evropi. Prvič so ga na olimpijskih igrah igrali l. 1920 v Anversu, l. 1924 je bil uvrščen v olimpijski program, hokej na travi pa leta 1928.

⁹³ Sportna zveza Ljubljana je v letih po prvi svetovni vojni združevala vse slovenske klube znotraj nove države Kraljevine SHS in vzpostavljala enoten slovenski tekmovalni prostor s tekmovanji za slovenskega prvaka. Pravila Sportne zveze Ljubljana so bila oblastem predložena v potrditev septembra 1920, vendar je zveza neformalno delovala že nekaj časa pred tem. Delovno področje ji je bilo “okrožje Ljubljane, t.j. Slovenija, Prekmurje . . .” (glej A S, d.p. 8021). Sestavljali so jo t.i. “sportno-tehnični odseki” za posamezne športe.

⁹⁴ Sport, 11/13, 25. 3. 1921.

⁹⁵ Sport, 1/22, 20. 11. 1920.

⁹⁶ Presenetljiva je najdba fotografije ženskega kluba Ate-na (arhiv knjižnice FŠ), ki prikazuje klubski sekcijski naraščaj: tenisačice, hazenašice, atletinje in hokejiste (na travi). Prav tako je presenetljivo, da je imela Ate-na, uradno le ženski športni klub, fantovski naraščaj.

⁹⁷ Slovenski Narod (dalje SN), 18. 12. 1923.

⁹⁸ SN, 19. 12. 1923.

⁹⁹ SN, 27. 1. 1924.

¹⁰⁰ D. Stepišnik, Drsalni šport v Jugoslaviji, Bilten Hokej 66.

¹⁰¹ Jutro, 29. 12. 1929.

¹⁰² Slovenec 9. 1. 1930.

sta bila smučarja in v njunem klubu niso gojili drsalnih športov, torej bi toliko težje navdušila klubske kolege za neko novo igro, zlasti še ob dejstvu, da bi jo morala tudi praktično predstaviti.

Nedvomno je pomembnejša udeležba Stanka Bloudka in Viktorja Vodiška leta 1928 na zimskih olimpijskih igrah v St. Moritzu.¹⁰³ Kot drsalca sta s hokejisti delila ledeno ploskev in sta tako imela hipotetično možnost, ogledati si enega od olimpijskih športov "v živo". Če upoštevamo Stepišnika, da je Bloudek že v letu 1926 obljubljal uvedbo hokeja na ledu, ju je morebitni ogled tekme lahko le še bolj navdušil, tako, da sta po povratku domov prevzela prve organizacijske oz. praktične korake k uvedbi novega športa v klubsko življenje. Ilirija je tudi edina imela materialne in organizacijske predpogoje za gojitev novega športa: umetno drsalistično, ki ga je bilo potrebno razširiti, in drsalno sekcijo, iz katere se je pozneje oblikovala samostojna "Hockey sekcija".

Če zelo na kratko, v treh vrsticah, povzamemo naš prispevek k zgodovini hokeja na ledu na Slovenskem, je kronologija sledeča:

-1929/30: nabava prve "za silo" opreme, vendar je bila zima 1929/30 slaba in so odpadle drsalne prireditve;

-1930/31: oblikovanje hokejskega moštva in treniranje;

-1931/32: igranje prvih javnih tekem.

In hokejska zgodba se je pričela razpletati in občasno zapletati in ji še ni videti konca...

Zusammenfassung

"Bei uns ist diese Sportart völlig unbekannt"

Diese Abhandlung untersucht die Anfänge des Sports in Laibach. Sie setzt sich aus zwei thematisch und zeitlich abgegrenzten Teilen zusammen: der erste Teil behandelt Gründung und Tätigkeit eines der ältesten Laibacher Sportklubs vor dem Ersten Weltkrieg, während der zweite Teil die Anfänge des Eishockeys darstellt.

Das grundlegende Werk zur Geschichte des Sports in Slowenien ist immer noch Drago Stepišniks "Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem" [Grundriß der Geschichte der Körperkultur in Slowenien] aus dem Jahr 1968. Auch der vorliegende Beitrag stützt sich auf Stepišniks Grundriß, korrigiert und ergänzt ihn jedoch gemäß den neuesten Forschungen. Weiters werden verschiedene Arbeiten von Hobbyhistorikern hinzugezogen, die den Großteil der historischen Beiträge über die einzelnen Sportbereiche verfaßt haben. Allerdings weisen sie meist einen Mangel an wissenschaftlichen Untersuchungsmethoden auf. Der vorliegende Beitrag möchte deshalb nicht zuletzt den Unterschied zwischen einer hobbymäßigen und einer fachlichen Behandlung historischer Themen aus dem Bereich der Sportgeschichte betonen. Dann erst können auch die verschiedenen faktographischen Manipulationen über den Beginn eines Sportzweigs oder eines Klubs berichtigt werden.

Aufgrund der verfügbaren Daten und mit Hilfe einer vergleichenden Analyse ordnet der Autor die Gründung des Laibacher Sportklubs in das Jahr 1907 ein und den offiziellen Beginn des Eishockeyspiels in den Winter 1931/32. Gleichzeitig polemisiert er mit Stepišnik, der den Laibacher Sportklub in der Zeit vor dem Ersten Weltkrieg als exklusiven Klub beschrieb. Diese Feststellung muß aufgrund der vorliegenden Untersuchung als zu allgemein, unvollständig und daher irreführend bezeichnet werden. Abschließend ist darauf hinzuweisen, daß sich die Darstellung der Anfänge des Eishockeyspiels nicht nur auf das Faktographische beschränkt, sondern anhand einer konkreten Analyse der Ereignisse im Sportklub Ilirija darlegt, wann und warum sich der Sportzweig zu entwickeln begann.

¹⁰³ Zal, 1/6, seja 30. 1. 1928. D. Stepišnik, Stanko Bloudek, 1971, str. 54; v tekmovalnem delu nista nastopila, saj je bila konkurenca prehuda, oba pa zaradi slabe zime slabo pripravljena.